

رابطه بخشودگی، کمال گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی در جانبازان و همسران آنها

دکتر پروین احتشام زاده^{*}
بهنام مکوندی^{**}
اشرف باقری^{***}

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه بخشودگی، کمال گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی در میان زوجین جانباز شهر اهواز بود. نمونه شامل ۶۰۰ نفر (۳۰۰ جانباز و ۳۰۰ همسر جانباز) از زوجین ساکن در منطقه ۴ اهواز بود که به روش نمونه گیری خوشه‌ای تصادفی از بین مناطق محل اسکان جانبازان شهر اهواز در سال ۱۳۸۹ انتخاب شدند. ابزارهای گردآوری داده‌ها دربرگیرنده پرسشنامه سنجش بخشش در خانواده، مقیاس کمال‌گرایی اهواز، مقیاس صمیمیت و پرسشنامه رضایت زناشویی بود. این تحقیق از نوع همبستگی بود. نتایج تحلیل همبستگی پیرسون نشان داد که بین بخشودگی و رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی‌دار ($r = 0/49$) وجود دارد. همچنین میان صمیمیت و رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی‌دار ($r = 0/27$) و میان کمال‌گرایی و رضایت زناشویی رابطه منفی معنی‌دار ($r = -0/24$) به دست آمد. نتایج حاصل از تحلیل همبستگی چندگانه نیز حاکی از وجود رابطه چندگانه بین بخشودگی، کمال‌گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی بود و بخشودگی بهترین پیش‌بینی کننده میزان رضایت زناشویی زوجین گزارش شد. سطح معنی‌داری فرضیه‌ها در تحقیق حاضر ۰/۰۰۰۱ در نظر گرفته شد.

کلید واژگان: بخشودگی، کمال‌گرایی، صمیمیت و رضایت زناشویی

* عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز
** عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان
*** دانشجو کارشناسی ارشد روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

مقدمه

خانواده را مؤسسه یا نهاد اجتماعی معرفی کرده اند که ناشی از پیوند زناشویی زن و مرد است. از جمله مظاهر زندگی اجتماعی انسان، وجود تعامل سالم و سازنده میان انسان ها و برقرار بودن عشق به هم نوع و ابراز صمیمیت و همدلی به یکدیگر است. خانواده محل ارضای نیازهای مختلف جسمانی و عقلانی و عاطفی است و داشتن آگاهی از نیازهای زیستی و روانی و شناخت چگونگی ارضاء آن ها و تجهیز شدن به تکنیک ها شناخت تمایلات زیستی و روانی ضرورتی انکار ناپذیر می باشد. رضایت یک فرد از زندگی زناشویی به منزله رضایت وی از خانواده محسوب می شود و رضایت از خانواده به مفهوم رضایت از زندگی بوده و در نتیجه تسهیل در امر رشد و تعالی و پیشرفت مادی و معنوی جامعه خواهد شد (عدالتی و ردزوان، ۲۰۱۰).

رضایت زناشویی یک ارزیابی کلی از وضعیت رابطه زناشویی یا رابطه عاشقانه کنونی فرد است. رضایت زناشویی می تواند انعکاسی از میزان شادی افراد از روابط زناشویی و یا ترکیبی از خشنود بودن بواسطه بسیاری از عوامل مختص رابطه زناشویی باشد. می توان رضایت زناشویی را به عنوان یک موقعیت روان شناختی در نظر گرفت که خود به خود به وجود نمی آید بلکه مستلزم تلاش هر دو زوج است. به ویژه در سال های اولیه، رضایت زناشویی بسیاری ثبات است و روابط در معرض بیشترین خطر قرار دارند (احمدی، نبی پور، کیمیایی و افضلی، ۲۰۱۰).

رضایت زناشویی به شادی و لذت از روابط میان زوج ها مرتبط است. رضایت زناشویی به معنای داشتن احساس مطلوب از ازدواج است. کاپلان^۲ و مادوکس^۳ (۲۰۰۲) بیان می کنند که رضایت زناشویی یک تجربه شخصی در ازدواج است که تنها توسط خود فرد در پاسخ به میزان لذت رابطه زناشویی قابل ارزیابی است. آن ها باور دارند که رضایت زناشویی به انتظارات افراد بستگی دارد.

برای چندین دهه است که رضایت زناشویی مورد مطالعه قرار می گیرد. محققان به هنگام مطالعه رضایت زناشویی در طول دوران ازدواج دریافتند که تمایل به پیروی از مسیر U شکل دارد. در طی مراحل اولیه ازدواج، رضایت زناشویی افزایش می یابد و در طی ۱۰ تا ۲۰ سال بعد رو به کاهش می گذارد و بعد از اینکه فرزندان خانه را ترک می کنند، زوجین مجال بیشتری برای تقویت رابطه زناشویی و صمیمیت بیشتر می یابند. تحقیقات انجام شده در زمینه کاهش اولیه در میزان رضایت زناشویی U شکل بودن این روند را ثابت کرده اند، اما پاسخ های محکمی در زمینه این تغییر ارائه نداده اند. این کاهش میزان رضایت زناشویی غالباً به افزایش استرس در طول این دوران (اواسط دوران زناشویی) مرتبط است، استرس هایی چون کنار آمدن با رسیدن فرزندان به سن جوانی، مراقبت از والدین سالخورده، احساس پوچی، مسائل مالی و بازنشستگی (هابر^۴، ناوارو^۵، ومیل^۶ و مام^۷، ۲۰۱۰).

1. Redzuan
2. Kaplan
3. Maddux
4. Huber
5. Navarro
6. Womble
7. Mumme

در روابط زناشویی عوامل متعددی باعث رضایت همسران از یکدیگر می شود. بخشودگی یکی از مهمترین عوامل مؤثر در رضایت زناشویی محسوب می شود. بخشودگی به شکل های مختلفی تعریف شده است. در یکی از معتبرترین تعاریف بخشودگی به عنوان «تغییر میان فردی و اجتماعی مثبت در مقابل خطایی که در حوزه میان فردی قرار دارد» (آلمند^۱، امبرگ^۲، زیمرپریچ^۳ و فینچام^۴، ۲۰۰۷؛ فینچام، هال^۵ و بیچ^۶، ۲۰۰۶؛ لیچ^۷ و لارک^۸، ۲۰۰۴؛ ورتینگتون^۹، ۲۰۰۵). این تعریف به تغییراتی اطلاق می شود که می تواند تنها در برگیرنده کاهش در احساسات منفی و یادبرگیرنده کاهش احساسات منفی همراه با افزایش احساسات مثبت باشد. در هر دو صورت این تغییر یک تغییر مثبت اجتماعی است که هدفش ایجاد تعاملات اجتماعی مثبت تر است.

هنگامی که فرد قادر به بخشش باشد، رابطه میان هتک حرمت و کیفیت رابطه زناشویی و رضایت زناشویی ضعیف، تعدیل می شود. هتک حرمت می تواند تأثیرات منفی بر روابط و رضایت زناشویی و همچنین بر فرد و خانواده داشته باشد. توانایی بخشش همسر می تواند به عامل پابرجایی رابطه و افزایش رضایت زناشویی منجر گردد (باکوس^{۱۰}، ۲۰۰۹). افرادی که قادر به بخشش همسر خود هستند اعتقاد بر تقدس رابطه زناشویی خود دارند و این توانایی بخشش همسر به استحکام بیشتر رابطه زناشویی و افزایش رضایت زناشویی می انجامد (ماگیار^{۱۱}، ۲۰۰۱).

یکی از عوامل دیگری که می تواند بر رضایت زناشویی مؤثر باشد کمال گرایی است. کمال گرایی یک سبک شخصیتی چندبعدی است که با شمار زیادی از مشکلات روان شناختی، بین فردی و مسائل مربوط به روابط زناشویی ارتباط دارد. کمال گرایی یک اختلال نیست اما عامل آسیب زایی است که مشکلاتی را برای بزرگسالان، نوجوانان و کودکان به وجود می آورد. اغلب مردم، کمال گرایی را با موفقیت طلبی یا وظیفه شناسی اشتباه می گیرند. کمال گرایی با این نگرش ها تفاوت دارد. کمال گرایی یک الگوی نابهنجار از رفتار هاست، که می تواند منجر به اختلالات زیادی شود. موفقیت طلبی و وظیفه شناسی در برگیرنده انتظارات ملموس و مناسب (اهداف بسیار دشوار اما دست یافتنی) است و حس رضایت و شادکامی را موجب می شود. درحالی که کمال گرایی مستلزم سطوح نامناسبی از انتظارات و اهداف ملموس (مثل کمال) و فقدان دائمی خشنودی، صرف نظر از عملکرد است (هویت^{۱۲}، ۲۰۰۹).

1. Allemand
2. Amberg
3. Zimprich
4. Fincham
5. Hall
6. Beach
7. Leach
8. Lark
9. Worthington
10. Backus
11. Magyar
12. Hewitt

کمال گرایی یک منبع دائمی استرس است که اغلب اوقات فرد را با احساس ناکامی و شکست باقی می گذارد. افراد کمال گرا خود را ملزم به بی نقص بودن می کنند. این انتظار ثابت و مداوم یک منبع استرس محسوب می شود. کمال گرایی چند بعدی است. به عبارت دیگر انواع متفاوتی از رفتار کمال گرایانه وجود دارد که دارای انگیزه واقعی برای کامل بودن هستند. کمال گرایی خود محور، کمال گرایی دیگر محور و کمال گرایی توصیه شده از سوی اجتماع انواع کمال گرایی را شامل می شود. کمال گرایی خود محور عبارت است از نیاز شخص به کامل بودن. این آن چیزی است که معمولاً به هنگام استفاده از اصطلاح کمال گرایی متصور می شود. کمال گرایی دیگر محور الزام به این است که دیگران (برای مثال همسر، فرزندان، زیردستان و سایر مردم) باید کامل باشند. نهایتاً کمال گرایی توصیه شده از سوی اجتماع، ادراکی است مبنی بر این که دیگران (والدین، رئیس و سایر افراد) توقع دارند که شخص کامل باشد. به غیر از این سه نوع کمال گرایی که به نیاز به کامل بودن توجه دارند، نوع دیگری از کمال گرایی وجود دارد که باید از نگاه دیگران کامل به نظر رسید. هر کدام از انواع کمال گرایی با انواع متفاوتی از مشکلات ارتباط دارد (هویت، ۲۰۰۹).

از عوامل مؤثر دیگر بر میزان رضایت زناشویی صمیمیت است. صمیمیت به عنوان توانایی ارتباط با دیگران با حفظ فردیت تعریف می شود. اینگونه تعاریف مبتنی بر خویشتن، حاکی از آن است که فرد به درجه ای از رشد فردی دست یابد تا بتواند با دیگران رابطه صمیمانه برقرار کند. صمیمیت را می توان به عنوان توانایی "شناخت خود" در حضور دیگران دانست که خودآگاهی و رشد هویت، برای ظرفیت قابلیت شخص در جهت صمیمیت، بسیار ضروری است. مفهوم پردازی رایج از صمیمیت، سطح نزدیکی به همسر، به اشتراک گذاری ارزش ها و ایده ها، فعالیت های مشترک، روابط جنسی، شناخت از یکدیگر و رفتارهای عاطفی نظیر نوازش کردن است. فردی که میزان صمیمیت بالاتری را تجربه می کند قادر است خود را به شیوه مطلوب تری در روابط عرضه کند و نیازهای خود را به شکل مؤثرتری به شریک و همسر خود ابراز کند. رضایت زناشویی می تواند در زوج هایی که میزان صمیمیت بالاتری دارند، بیشتر باشد یا به عبارتی، زوج هایی که صمیمیت بالاتری دارند ممکن است قابلیت بیشتری در مواجهه با مشکلات و تغییرات مربوط به رابطه خود، داشته باشند و در نتیجه رضایت زناشویی بالاتری را تجربه کنند (پاتریک، سلز، گیوردانو و تولراد، ۲۰۰۷).

پژوهش ها حاکی از آن هستند که بخشودگی با کیفیت بالای رابطه زناشویی همراه است. ماگیار (۲۰۰۱) دریافت افرادی که همسر خود را بخشیده اند رابطه زناشویی خود را مقدس تر از گذشته ارزیابی می کنند. توانایی بخشش همسر می تواند به عامل پابرجایی رابطه و افزایش رضایت زناشویی منجر گردد.

فینچام و همکاران (۲۰۰۶) بخشودگی را در حوزه روابط زناشویی مورد بررسی قرار دادند. نمونه تحقیق آن ها شامل ۱۵۴ زوج متأهل بود. این مطالعه حاکی از آن بود که ارتباط مثبتی بین بخشودگی، کیفیت رابطه زناشویی و رضایت زناشویی وجود دارد. به عبارتی دیگر مشخص شد که زوج هادر مراحل

1. Patrick
2. Sells
3. Giordano
4. Follerud

اولیه بخشودگی (مانند تجربه سردرگمی، کناره گیری از همسر و تلافی جویایی) سطوح پایین تری از رضایت زناشویی را گزارش کردند، در حالی که زوج هایی که در مراحل نهایی بخشودگی قرار داشتند (مانند فرونشانی خشم، تجربه هیجان مثبت نسبت به همسر) سطوح بالاتری از رضایت زناشویی را نشان دادند.

در پژوهشی باکوس (۲۰۰۹) به بررسی رابطه میان بی حرمتی، بخشودگی و کیفیت رضایت زناشویی در دوران بارداری پرداخت. نمونه شامل ۱۷۸ زوج متأهل در شرق میانه بود. تحلیل ها نشان داد که بی حرمتی با گزارش سطوح پایین تری از رضایت زناشویی در زنان همراه بود. کیفیت رابطه زناشویی که شامل رضایت زناشویی و عشق می شود با بخشودگی همسر هم در زنان و هم در مردان مرتبط بود.

در زمینه رابطه میان کمال گرایی و رضایت زناشویی تحقیقات اندکی صورت گرفته است. اشبای^۱ و همکاران (۲۰۰۸) به مطالعه ارتباط میان کمال گرایی (بهنجار و نابهنجار)، کیفیت روابط و رضایت از روابط زناشویی در ۱۹۷ زوج پرداختند. نتایج نشان دهنده آن بود که زوج ها با کمال گرایی نابهنجار، کیفیت و رضایت کمتری را از روابط زناشویی خود گزارش کردند. در حالی که زوج های دارای کمال گرایی بهنجار دارای کیفیت روابط بالاتر و رضایت بیشتر از روابط زناشویی بودند. در زوج هایی که حداقل یکی از آنها دارای کمال گرایی بهنجار بود، احتمال داشتن یک ارتباط کارا و رضایتبخش افزایش یافت.

هارینگ^۲، هویت و فلید^۳ (۲۰۰۴) در پژوهشی به بررسی رابطه میان کمال گرایی، راهکارهای مقابله ای و کیفیت و رضایت زناشویی پرداختند. نمونه تحقیق شامل ۷۶ زوج بود. نتایج حاکی از آن بود که رابطه منفی میان کمال گرایی و کیفیت و رضایت در روابط زناشویی وجود دارد. همچنین راهکارهای مقابله ای مسأله مدار رابطه میان کمال گرایی و رضایت زناشویی پایین را میانجیگری می کند.

در مطالعه ای دیگر مارتین^۴ و اشبای (۲۰۰۴) به بررسی رابطه میان کمال گرایی، روابط زناشویی و ترس از صمیمیت پرداختند. نتایج این بررسی حاکی از آن بود که کمال گرایان ترس بیشتری از صمیمیت را گزارش کرده و رضایت کمتری از روابط زناشویی خود نشان دادند.

در زمینه صمیمیت و رابطه آن با رضایت زناشویی نیز تحقیقاتی انجام شده است. ایکرت^۵ (۲۰۰۹) در مطالعه ای به بررسی رابطه میان صمیمیت، انرژی روانی (لیبیدو)، نشانه های افسردگی و رضایت زناشویی در دوران پس از زایمان در زوج ها پرداخت. نمونه تحقیق وی شامل ۲۱ زوجی بود که بین ۶ تا ۲۴ هفته از تولد نوزاد آن ها می گذشت. طرح تحقیق غیر آزمایشی و مقطعی بود. نتایج حاکی از آن بود که صمیمیت، رابطه مثبت معنی داری با میزان رضایت زناشویی دارد. از سوی دیگر با وجود اینکه انرژی روانی زنان نسبت به مردان پایین تر بود، صمیمیت بالا قادر بود تأثیر منفی انرژی روانی پایین را بر رضایت زناشویی کاهش دهد.

1. Ashby
2. Haring
3. Hewitt
4. Martin
5. Eckert

سیمونیلی^۱ و همکاران (۲۰۰۸) نیز به بررسی رابطه میان سنگینی بار مسئولیت با صمیمیت و رضایت زناشویی پرداختند. نمونه شامل ۱۰۰ نفر گروه آزمایش دارای همسران مبتلا به آلزایمر و ۱۰۰ نفر گروه کنترل (۳۳ مرد و ۶۷ زن) با دامنه سنی ۵۵ تا ۸۵ سال بود. یافته ها حاکی از آن بود که میان گروه آزمایش و کنترل از نظر میزان صمیمیت و رضایت زناشویی تفاوت معنی دار وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که میان رضایت زناشویی و صمیمیت رابطه مثبت معنی دار وجود دارد و سنگینی بار مسئولیت نیز رابطه منفی معنی دار با صمیمیت و رضایت زناشویی دارد.

در پژوهشی دیگر دان هام^۲ (۲۰۰۸) به مطالعه رابطه میان مهارت هیجانی، صمیمیت و رضایت زناشویی پرداخت. نمونه دربرگیرنده ۱۳۲ زوج متأهل آفریقایی آمریکایی تبار بود. نتایج نشان داد که مهارت های هیجانی از طریق تأثیرشان بر صمیمیت، رضایت زناشویی را متأثر می سازد. همچنین نتایج حاکی از رابطه مثبت معنی دار میان مهارت هیجانی، صمیمیت و رضایت زناشویی بود.

با توجه به شرایط ویژه جانبازان و مشکلات جسمانی و روانی این عزیزان و خانواده آن ها، مطالعه در زمینه روابط زناشویی و عوامل مؤثر بر آن در جامعه جانبازان اهمیت بیشتری می یابد. پژوهش حاضر در صدد بررسی رابطه متغیرهای بخشودگی، کمال گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی در جامعه جانبازان و همسران آن ها در شهر اهواز می باشد. هدف از انجام این تحقیق پاسخ به این پرسش است که آیا بخشودگی، کمال گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی در جانبازان شهر اهواز رابطه دارد؟

فرضیه های پژوهش

- بین بخشودگی و رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی داری وجود دارد.
- بین کمال گرایی و رضایت زناشویی رابطه منفی معنی داری وجود دارد.
- بین صمیمیت و رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی داری وجود دارد.
- بین بخشودگی، کمال گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی رابطه چندگانه وجود دارد.

روش پژوهش

جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه جانبازان و همسران جانباز شهر اهواز در سال ۱۳۸۹ بود. نمونه این تحقیق مشتمل بر ۶۰۰ نفر (۳۰۰ جانباز و ۳۰۰ همسر جانباز) از جامعه مذکور بود که برای انتخاب آن ها از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای استفاده شد. ابتدا مناطقی که جانبازان شهر اهواز در آن ها زندگی می کردند، مشخص گردید و به صورت تصادفی یک منطقه انتخاب شد. بدین ترتیب کلیه جانبازان ساکن در این منطقه ۴ به عنوان آزمودنی انتخاب شدند. بر اساس جدول مورگان (۱۹۸۴) در یک جامعه آماری به تعداد ۱۰۰۳۸ نفر (کل جانبازان شهر اهواز در سال ۱۳۸۹ بر طبق آمار بنیاد جانبازان استان خوزستان) ۳۷۵ نفر استفاده می شود که در پژوهش حاضر به منظور بالا بردن کیفیت تحقیق ۶۰۰ نفر نمونه در نظر گرفته شد.

1. Simonelli

2. Dunham

ابزارهای پژوهش

در این پژوهش به منظور اندازه گیری متغیرهای مورد نظر از پرسشنامه رضایت زناشویی اینریچ (۱۹۸۹)، پرسشنامه سنجش بخشش در خانواده (۱۹۹۸)، مقیاس کمال گرایی اهواز (۱۳۷۸) و مقیاس صمیمیت (۱۹۸۳) استفاده شده است.

پرسشنامه رضایت زناشویی اینریچ. این مقیاس در سال ۱۹۸۹ توسط اولسون^۱، ساخته شده است و شامل ۴۷ ماده خود گزارشی است. هر گزینه شامل یک مقیاس ۵ درجه‌ای است که دامنه آن از ۱ تا ۵ مرتب شده است. هر چه نمره فرد بیشتر باشد، میزان رضایت زناشویی وی نیز بیشتر خواهد بود. السون (۱۹۸۹) ضرایب آلفای کرونباخ را ۰/۹۲، به دست آوردند. سلیمانیان (۱۳۷۳) پرسشنامه رضایت زناشویی را ترجمه و همبستگی درونی آزمون را ۰/۹۵ گزارش کرده است. همچنین ضریب پایایی آزمون نیز در پژوهش سلیمانیان، به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمد. حیدری ارجلو (۱۳۸۷) نیز برای اعتباریابی پرسشنامه رضایت زناشویی، آن را با نمرات استرس همبسته کرد و یک رابطه منفی معنادار ($r = -0.30$) در سطح ($P < 0.001$) به دست آورد که نشان‌دهنده اعتبار مطلوب این پرسشنامه است.

در تحقیق حاضر، برای تعیین پایایی پرسشنامه رضایت زناشویی از روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد که به ترتیب ۰/۷۷ و ۰/۷۶ است که بیانگر ضرایب قابل قبول مقیاس یاد شده می‌باشد.

پرسشنامه سنجش بخشش در خانواده. توسط پولارد، اندرسون، اندرسون و جیننگز^۲ (۱۹۹۸)، ترجمه سیف و بهاری، (۱۳۸۲) تهیه شده است. این مقیاس، متشکل از ۴۰ ماده بوده و از دو بخش تشکیل شده است. ۲۰ ماده اول آن به روابط خانواده اصلی و ۲۰ ماده دیگر به روابط زناشویی فعلی مربوط است. نمره گذاری مقیاس مذکور بر روی یک مقیاس لیکرتی ۵ درجه‌ای، از ۱ (هرگز) تا ۵ (تقریباً همیشه) صورت می‌گیرد. کسب نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده میزان بخشش بالا است.

پلارد و همکاران (۱۹۹۸)، در تحقیقی بر روی ۲۲۹ زن و ۱۱۳ مرد، ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۹۳ گزارش کردند. سیف و بهاری (۱۳۸۲) در مطالعه‌ای بر روی یک نمونه ۷۶۶ نفر از متاهلین شهر تهران، پایایی کل آزمون را به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آوردند. پلارد و همکاران (۱۹۹۸) برای بررسی اعتبار مقیاس بخشش خانواده، با استفاده از یک نمونه ۳۴۲ نفری، این مقیاس را با مقیاس خودمختاری ورتینگتون^۳ و مقیاس اخلاق رابطه‌ای^۴ همبسته کردند. نتایج تحلیل نشان داد که خرده مقیاس‌های این مقیاس از اعتبار همگرایی مطلوبی برخوردار هستند. همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که مقیاس بخشش خانواده دارای اعتبار سازه قابل قبولی است.

در پژوهش حاضر نیز، ضریب آلفای کرونباخ و تنصیف برای مقیاس مذکور به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۶۵ به دست آمد که در سطح قابل قبولی قرار داشت. برای تعیین اعتبار مقیاس مذکور نیز، نمره آن، با نمره پرسشنامه بخشودگی بین فردی همبسته گردید و مشخص شد که همبستگی مثبت

1. Olson
2. Pollard, Anderson, Anderson, And Jennings
3. Worthington Autonomy Scale (WAS)
4. Relational Ethics Scale (RES)

معنی‌داری ($t=0/40$ ، $P<0/001$) بین آن‌ها وجود دارد که بیانگر آن است که پرسشنامه سنجش بخشش در خانواده از اعتبار لازم برخوردار است.

مقیاس کمال‌گرایی اهوآز. این مقیاس یک ابزار خود گزارشی است که به وسیله نجاریان و همکاران (۱۳۷۸؛ به نقل از ولی زاده، ۱۳۸۶) ساخته شده است. این مقیاس یک مقیاس لیکرتی ۴ درجه‌ای است که از هرگز تا اغلب اوقات درجه بندی می‌شود. در این مقیاس ماده‌ها ۱۱، ۱۶، ۱۷ و ۲۲ به شیوه معکوس نمره گذاری می‌شوند. حاصل جمع نمرات میزان کمال‌گرایی فرد را نشان می‌دهد.

نجاریان و همکاران (۱۳۷۸؛ به نقل از ولی زاده، ۱۳۸۶) اعتبار مقیاس کمال‌گرایی را ۰/۶۷۱ و ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۹۰ گزارش کردند. در تحقیق حاضر برای تعیین پایایی مقیاس مذکور از دو روش آلفای کرونباخ و تصنیف استفاده شده است که به ترتیب ۰/۸۰ و ۰/۷۵ به دست آمد.

مقیاس صمیمیت. این پرسشنامه توسط واکر و تامپسون (۱۹۸۳؛ به نقل از ثنائی، ۱۳۷۹) تهیه شده که دارای ۱۷ ماده است و برای سنجش مهر و صمیمیت تدوین شده است. نمره گذاری مقیاس مذکور بر روی یک مقیاس لیکرتی ۷ درجه‌ای، از ۱ (هرگز) تا ۷ (همیشه) صورت می‌گیرد. هر چه نمره فرد در این مقیاس بیشتر باشد، صمیمیت بالاتری را تجربه می‌کند.

این مقیاس توسط ثنائی (۱۳۷۹) ترجمه شده است و ضریب پایایی این پرسشنامه را بر اساس داده‌ها ۱۰۰ زوج در اصفهان، ۰/۹۶ به دست آورد. نعیم (۱۳۸۷) نیز، برای تعیین پایایی پرسشنامه صمیمیت از دو روش آلفای کرونباخ و تصنیف استفاده کرد که به ترتیب برابر ۰/۹۶ و ۰/۹۶ بیان‌گر پایایی مطلوب پرسشنامه یاد شده می‌باشد. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ و تصنیف پرسشنامه مذکور ۰/۹۷ و ۰/۹۶ به دست آمد که حاکی از آن است که مقیاس صمیمیت دارای پایایی بسیار خوبی است. همچنین اعتبار این مقیاس از طریق همبستگی آن با یک سؤال کلی ۰/۸۸ به دست آمد ($P < 0/001$) که بیانگر اعتبار بالای آزمون است.

یافته‌های پژوهش

جهت تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش از ضریب همبستگی ساده و همبستگی چندگانه استفاده شده است که نتایج آن در جداول ۲ تا ۴ ارائه شده است. یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق نیز به صورت میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره در جدول ۱ مشاهده می‌شود.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره در متغیرهای رضایت زناشویی، کمال‌گرایی، صمیمیت و بخشودگی خانوادگی جانبازان و همسرانشان

شاخص‌های آماری متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
رضایت زناشویی	۱۴۲/۵۵	۱/۷۲	۸۲	۱۸۴
کمال‌گرایی	۶۹/۱۱	۱۱/۹۴	۳۹	۹۹
صمیمیت	۹۸/۱۶	۲۲/۶۸	۱۷	۱۱۹
بخشودگی خانوادگی کلی	۱۱۵/۶۶	۱۶/۴۷	۷۴	۱۵۱

- فرضیه ۱: بین بخشودگی و رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی داری وجود دارد.
 فرضیه ۲: بین کمال گرایی و رضایت زناشویی رابطه منفی معنی داری وجود دارد.
 فرضیه ۳: بین صمیمیت و رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی داری وجود دارد.

**جدول ۲. ضریب همبستگی ساده میان بخشودگی، کمال گرایی و صمیمیت
 با رضایت زناشویی در زوجین جانباز و همسرانشان**

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	ضریب همبستگی r	سطح معنی داری p	تعداد نمونه N
رضایت زناشویی	بخشودگی	۰/۴۹	۰/۰۰۱	۶۰۰
	کمال گرایی	-۰/۲۳	۰/۰۰۱	۶۰۰
	صمیمیت	۰/۲۷	۰/۰۰۱	۶۰۰

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می شود، ضریب همبستگی بین نمرات بخشودگی و رضایت زناشویی ۰/۴۹ می باشد که در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنی دار است لذا فرضیه اول تأیید می شود، یعنی بین بخشودگی و رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. ضریب همبستگی بین کمال گرایی و رضایت زناشویی ۰/۲۳- و همچنین ضریب همبستگی بین صمیمیت و رضایت زناشویی ۰/۲۷ به دست آمد که در سطح معنی داری ۰/۰۰۱ قرار دارد. لذا بین کمال گرایی و رضایت زناشویی رابطه منفی معنی دار و میان صمیمیت و رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. در نتیجه فرضیه دوم و سوم نیز مورد تأیید قرار می گیرند.

فرضیه ۴: بین بخشودگی، کمال گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی رابطه چند گانه وجود دارد.

**جدول ۳. ضرایب همبستگی چند گانه میان بخشودگی، کمال گرایی و صمیمیت
 با رضایت زناشویی در جانبازان و همسرانشان با استفاده از روش ورود (enter)**

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	همبستگی چند گانه MR	ضریب تعیین RS	نسبت F احتمال P	ضرایب رگرسیون (β)		
					۱	۲	۳
رضایت زناشویی	بخشودگی	۰/۴۹۰	۰/۲۴۰	۱۸۸/۸۵۸ ۰/۰۰۰۱	۰/۴۹		
	کمال گرایی	۰/۵۰۳	۰/۲۵۳	۱۰۱/۳۷۱ ۰/۰۰۰۱	۰/۴۶۰	-۰/۱۲۰ -۳/۸۸۵ ۰/۰۰۱	
	صمیمیت	۰/۵۰۶	۰/۲۵۶	۶۸/۲۳۳ ۰/۰۰۰۱	۰/۴۴۰	-۰/۱۱۰ -۲/۹۴۷ ۰/۰۰۳	۰/۰۵۳ ۱/۳۰۹ ۰/۱۹۱

با توجه به جدول ۳، بین بخشودگی، کمال‌گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی رابطه چندگانه وجود دارد. بنابراین فرضیه چهارم مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جدول ۴. ضرایب همبستگی چندگانه بین بخشودگی و صمیمیت با رضایت زناشویی در جانبازان و همسران جانباز با استفاده از روش گام به گام (stepwise)

ضرایب رگرسیون (β)		نسبت F احتمال P	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MR	متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
β	۰/۴۹					
T	۱۳/۷۴۳	۱۸۸/۸۵۸	۰/۲۴۰	۰/۴۹	بخشودگی	رضایت زناشویی
P	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱				

همانطور که در جدول ۴ قابل مشاهده است، از میان متغیرهای پژوهش (بخشودگی، کمال‌گرایی و صمیمیت) بخشودگی نقش مهمی را در میزان رضایت زناشویی ایفا می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

فرضیه اول تحقیق مبنی بر وجود رابطه مثبت معنی‌دار بین بخشودگی و رضایت زناشویی در زوجین جانباز، با استفاده از تحلیل همبستگی پیرسون، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که رابطه مثبت معنی‌دار میان بخشودگی و رضایت زناشویی وجود دارد. نتایج حاصل از این فرضیه با یافته‌های ماگیار (۲۰۰۱)، گوردون^۱ و باکوم^۲ (۲۰۰۳)، فینچام و همکاران (۲۰۰۶)، اورتینکال^۳ و وانستینوگن^۴ (۲۰۰۶)، آلمند و همکاران (۲۰۰۷) و باکوس (۲۰۰۹)، همخوانی دارد.

در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که بخشودگی به عنوان "تغییر میان فردی و اجتماعی مثبت در مقابل خطایی که در حوزه میان فردی قرار دارد" (آلمند و همکاران، ۲۰۰۷؛ فینچام و همکاران، ۲۰۰۶؛ لیچ و لارک، ۲۰۰۴ و ورتینگتون، ۲۰۰۵) تعریف می‌شود. با توجه به این تعریف بخشودگی تغییراتی را در برمی‌گیرد که می‌تواند با کاهش در احساسات منفی و یا کاهش احساسات منفی همراه با افزایش احساسات مثبت همراه باشد. با توجه به نقش بخشودگی در کاستن از احساسات منفی و افزایش احساسات مثبت، می‌توان دریافت که بخشودگی با کیفیت بالای رابطه زناشویی همراه است. هنگامی که فرد قادر به بخشش باشد، رابطه میان هتک حرمت و کیفیت رابطه زناشویی و رضایت زناشویی ضعیف، تعدیل می‌شود (باکوس، ۲۰۰۹). افرادی که قادر به بخشش همسر خود هستند اعتقاد بر تقدس رابطه زناشویی خود دارند و این توانایی بخشش همسر به استحکام بیشتر رابطه زناشویی و افزایش رضایت زناشویی می‌انجامد (ماگیار، ۲۰۰۱).

1. Gordon
2. Baucom
3. Orathinkal
4. Vansteenwegen

فرضیه دوم تحقیق مبنی بر وجود رابطه منفی معنی دار میان کمال گرایی و رضایت زناشویی در زوجین جانباز، با استفاده از تحلیل همبستگی پیرسون، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاکی از وجود رابطه منفی معنی دار میان کمال گرایی و رضایت زناشویی بود. نتایج، حاصل از این فرضیه با یافته های هویت (۲۰۰۹)، اشبای و همکاران (۲۰۰۸)، مارتین و اشبای (۲۰۰۴)، دایمیترووسکی^۱ و همکاران (۲۰۰۲)، هاباک^۲ و همکاران (۱۹۹۹) و دیبارتولو^۳ و بارلو^۴ (۱۹۹۶) همسو است.

در تبیین این یافته باید ذکر کرد که کمال گرایی یک منبع دائمی استرس است که اغلب اوقات فرد را با احساس ناکامی و شکست باقی می گذارد. افراد کمال گرا خود را ملزم به بی نقص بودن می کنند. این انتظار ثابت و مداوم یک منبع استرس محسوب می شود و بر شیوه های ناسازگارانه مقابله ای تأثیر می گذارد. از سوی دیگر نتایج تحقیقات نشان داده اند که کمال گرایی با روابط نزدیک و میان فردی مداخله دارد (مارتین و اشبای، ۲۰۰۴). کمال گرایی یک الگوی نابهنجار از رفتار هاست. این الگوی نابهنجار رفتاری می تواند منجر به مشکلات زناشویی و عدم رضایت از روابط زناشویی گردد و به یک منبع دائمی استرس تبدیل شود که اغلب اوقات فرد را با احساس ناکامی و شکست باقی می گذارد (هویت، ۲۰۰۹). در نتیجه فرد کمال گرا رضایت بسیار کمتری را از روابط زناشویی خود گزارش می کند.

فرضیه سوم تحقیق مبنی بر وجود رابطه معنی دار بین صمیمیت و رضایت زناشویی در زوجین جانباز، با استفاده از تحلیل همبستگی پیرسون، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که رابطه مثبت معنی دار میان صمیمیت و رضایت زناشویی وجود دارد. نتایج حاصل از این فرضیه با یافته های گریف^۵ و مالهرب^۶ (۲۰۰۱)، میرگاین^۷ و کوردووا^۸ (۲۰۰۷)، پاتریک و همکاران (۲۰۰۷)، دانهام (۲۰۰۸)، سیمونیلی و همکاران (۲۰۰۸)، لیکرت (۲۰۰۹) و... همسو است.

در تبیین این یافته می توان به این موضوع اشاره کرد که غالباً تئوری های رضایت زناشویی در برگیرنده میزان صمیمیت تجربه شده توسط زوج ها هستند. مفهوم پردازی رایج از صمیمیت عبارت است از سطح نزدیکی همسر، اشتراک گذاری ارزش ها و ایده ها، فعالیت های مشترک، روابط جنسی، شناخت از یکدیگر و رفتارهای عاطفی نظیر نوازش کردن. در نتیجه زوج های صمیمی از رضایت زناشویی بالایی برخوردارند. در حقیقت فرد باید به درجه ای از رشد فردی دست یابد تا بتواند با دیگران رابطه صمیمانه برقرار کند (پاتریک، ۲۰۰۷). صمیمیت با شناخت خود همراه است. این بدین معنی است که فردی که میزان صمیمیت بالایی دارد، قادر است خود را به شیوه مطلوب تری در روابط عرضه کند و نیازهای خود را به شکل مؤثرتری به همسر خود ابراز کند. رضایت زناشویی می تواند در زوج هایی که میزان صمیمیت

1. Dimitrovsky
2. Habke
3. DiBartolo
4. Barlow
5. Greeff
6. Malherbe
7. Mirgain
8. Cordova

بیشتری دارند، بیشتر باشد یا زوج‌هایی که صمیمیت بالاتری دارند ممکن است قابلیت بیشتری در مواجهه با مشکلات و تغییرات مربوط به رابطه خود داشته باشند و در نتیجه رضایت زناشویی بالاتری را تجربه کنند (پاتریک، ۲۰۰۷).

فرضیه چهارم تحقیق مبنی بر وجود رابطه چندگانه بین بخشودگی، کمال‌گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی در زوجین جانباز، با استفاده از تحلیل همبستگی چندگانه به روش ورود مکرر، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که رابطه چندگانه میان بخشودگی، کمال‌گرایی و صمیمیت با رضایت زناشویی وجود دارد.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که ترکیبی از صمیمیت و بخشودگی و کمال‌گرایی بهنجار است که به استحکام بیشتر روابط زناشویی می‌انجامد. در روابط میان زوجین، هر چه صمیمیت بالاتر و کمال‌گرایی نابهنجار پایین‌تر باشد، احتمال بخشش همسر نیز افزایش می‌یابد و در نتیجه رضایت زناشویی نیز افزایش چشمگیری خواهد یافت (باکوس، ۲۰۰۹). نتایج تحلیل رگرسیون به روش گام به گام نیز نشان داد که از بین متغیرهای تحقیق (بخشودگی، کمال‌گرایی و صمیمیت) بخشودگی نقش مهمی را در میزان رضایت زناشویی ایفا می‌کند. یعنی اینکه بخشودگی با کیفیت بالای رابطه زناشویی همراه است. زوج‌های که در مراحل نهایی بخشودگی هستند (مانند فرونشانی خشم، تجربه هیجان مثبت نسبت به همسر) سطوح بالاتری از کیفیت رابطه زناشویی و رضایت زناشویی را نشان می‌دهند. تحقیقات نشان داده‌اند که افرادی که در مراحل نهایی بخشودگی قرار داشتند از صمیمیت بالاتری نیز برخوردار بودند. در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که بخشودگی نقش بیشتری در افزایش میزان رضایت زناشویی ایفا می‌کند (گوردون و باکوم، ۲۰۰۳). و این نشان می‌دهد علی‌رغم اینکه کلیه متغیرهای پژوهش با رضایت زناشویی رابطه داشته‌اند و این رابطه به دلیل همپوشی بعضی از متغیرها با همدیگر باعث شده که بهترین متغیر پیش‌بینی‌کننده از میان آنها بخشودگی باشد. زیرا بخشودگی به عنوان یک متغیر کاملاً مستقل نه تنها در روابط زناشویی که شامل رضایت زناشویی می‌شود بلکه در کلیه رفتارهای اجتماعی و روابط اجتماعی تأثیر مثبتی دارد.

منابع

ثنایی، باقر (۱۳۷۹). ازدواج؛ انگیزه ها، پرتگاه ها و سلامت آن. مجله پژوهش های تربیتی دانشگاه تربیت معلم؛ (۳ و ۴)؛ ۴۳-۱۹.

سلیمانیان، علی اکبر (۱۳۷۳). بررسی تفکرات غیر منطقی بر اساس رویکرد شناختی بر رضایت زناشویی، پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره، دانشکده علوم تربیتی تربیت معلم تهران.

سیف، سوسن؛ بهاری، فرشاد (۱۳۸۲). رابطه بخشودگی، معرفی یک مدل درمانی در مشاوره خانواده و ازدواج، تازه ها و پژوهش های مشاوره، جلد دوم، شماره ۷ و ۸.

ولی زاده، سحر (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین نظام ارزشی و کمال گرایی با آسیب پذیری روانی در کارکنان سازمان بهزیستی اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روان شناسی دانشگاه آزاد اهواز.

- Ahmadi, K., Nabipoor, S. M., Kimiaee, S. A., & Afzali, M. H. (2010). Effect of family problem-solving on marital satisfaction. *Journal of Applied Science*, 10(8): 682-687.
- Allemand, M., Amberg, I., Zimprich, D., and Fincham, F. D. (2007). The role of trait forgiveness and relationship satisfaction in episodic forgiveness. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26(2): 199-217.
- Ashby, J. S., Rice, K. G., & Kutchins, C. B. (2008). Matches and mismatches: Partners, perfectionism, and premarital adjustment. *Journal of Counseling Psychology*, 55(1): 125-132.
- Backus, L. N. (2009). Establishing links between desecration, forgiveness and marital quality during pregnancy. Master of Arts Dissertation, Graduate College of Bowling Green State University.
- DiBartolo, P. M., & Barlow, D. H. (1996). Perfectionism, marital satisfaction, and contributing factors to sexual dysfunction. *Archives of Sexual Behavior Journal*; 25 (6): 581-588.
- Dimitrovsky, L., Levy-Shiff, R., & Schattner-Zanany, I. (2002). Dimensions of Depression and Perfectionism in Pregnant and Nonpregnant Women: Their Levels and Interrelationships and Their Relationship to Marital Satisfaction. *Journal of Psychology*, 136(6), 631-646.
- Dunham, S. M. (2008). Emotional skillfulness in African American marriage: Intimate safety as a mediator of the relationship between emotional skillfulness and marital satisfaction. Doctoral Dissertation, University of Akron.
- Eckert, R. M. (2009). Intimacy, Libido, Depressive Symptoms and Marital Satisfaction in Postpartum Couples. Doctoral Nursing Practice Dissertation, Drexel University.
- Edalati, A., & Redzuan, M. (2010). Perception of women towards family values and their marital satisfaction. *Journal of American Science*, 6(4): 132-137.
- Fincham, F. D., Hall, J., & Beach, S.R. (2006). Forgiveness in marriage: current status and future directions. *Family Relations Journal*, 55: 415-427.
- Greeff, A. P., & Malherbe, H. L. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27 (3): 247-257.
- Gordon, K. C., & Baucom, D. H. (2003). Forgiveness and marriage. *American Journal of family therapy*, 31 (3): 179-199.
- Habke, A. M., Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1999). Perfectionism and Sexual Satisfaction in Intimate Relationships. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 21(4): 307-322.
- Haring, M., Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (2004). Perfectionism, Coping, and Quality of Intimate

- Relationships. *Journal of Marriage and Family*, 65 (1): 143 – 158.
- Hewitt. P. (2009). Perfectionism. Canadian Psychological Association by, University of British Columbia.
- Huber, C. H., Navarro, R. L., Womble, M. W., & Mumme, F. L. (2010). Family resilience and midlife marital satisfaction. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 6(1): 1-10.
- Kaplan, M., & Maddux, J. E. (2002). Goals and marital satisfaction: Perceived support for personal goals and collective efficacy for collective goals. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 21, 157-164.
- Leach, M. M., & Lark, R. (2004). Dose spirituality adds to personality in the study of trait forgiveness? *Personality and Individual Differences*, 37 (1): 147-156.
- Magyar, G. M. (2001). Violating the sacred: An initial study of desecration in romantic relationship among college students and its implications for mental and physical health. Master dissertation, Bowling Green State University.
- Martin, J. L., & Ashby, J. S. (2004). Perfectionism and fear of intimacy: implications for relationships. *The Family Journal*, 12 (4): 368-374.
- Mirgain, S. A., & Cordova, J. V. (2007). Emotion skills and marital health: The association between observed and self reported emotion skills, intimacy, and marital satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26 (9): 983-1009.
- Olson, D. H. (1989). *FacesII. Family inventories manual*. Minneapolis; life innovations.
- Orathinkal, J., & Vansteenwegen, A. (2006). The effect of forgiveness on marital satisfaction in relation to marital stability. *Contemporary Family Therapy Journal*, 28, (2): 251-260.
- Patrick, S., Sells, J. N., Giordano, F. G. & Follerud, T.R. (2007). Intimacy, differentiation, and personality variables as predictors of marital satisfaction. *The Family Journal*, 15; 359- 367.
- Pollard, M. Anderson, R. Anderson, W., & Jennings, G. (1998). The development of family forgiveness scale. *Journal of family therapy*, 20, 95-109.
- Simonelli. C., Tripodi, F., Fabrizi, A., Lembo, D., Cosmi, V., & Pierleoni, L. (2008). The influence of caregiver burden on sexual intimacy and marital satisfaction in couples with an alzheimer spouse. *Journal of Clinical Practice*, 62 (1): 47-52.
- Worthington, E. L. (2005). Initial questions about the art and science of forgiving. In E. L. Worthington (Ed). *Handbook of forgiveness*. New York, Routledge.

تاریخ وصول: ۸/۴/۸۹

تاریخ پذیرش: ۱۷/۶/۸۹